

PRITARTA

Kupiškio rajono savivaldybės tarybos

2016 m. birželio 30 d. sprendimu Nr. TS-193

PATVIRTINTA

Kupiškio rajono Šimonių pagrindinės mokyklos

direktoriaus 2016 m.

įsakymu Nr.

**KUPIŠKIO RAJONO ŠIMONIŲ PAGRINDINĖS MOKYKLOS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA**

TURINYS

I SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS	3
II SKYRIUS. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI	4
III SKYRIUS. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI	5
IV SKYRIUS. UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS	5
V SKYRIUS. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS	16
LITERATŪRA	17

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Švietimo teikėjas – Kupiškio rajono Šimonių pagrindinė mokykla.

Teisinė forma – Kupiškio rajono savivaldybės biudžetinė švietimo įstaiga.

Mokyklos grupė – bendrojo ugdymo mokykla.

Mokyklos tipas – pagrindinė mokykla.

Įstaigos adresas – Skapiškio g. 18, Šimonių miestelis, Šimonių seniūnija, LT – 40345, Kupiškio rajonas, elektroninis paštas simoniumokykla@takas.lt

Vaikai ir jų poreikiai. Mokykloje veikia jungtinė ikimokyklinio ugdymo grupė. Grupės darbo laikas 4 valandos (8.00-12.00). Vaikai ateina iš labai įvairios socialinės aplinkos. Kaimo vaikai yra gana nedrąsūs, jiems trūksta pasitikėjimo savimi, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių, savarankiškumo. Jie labai skirtingi socialine, emocine, fizine branda, nevienodai greitai auga, bręsta, jų gyvenimo ritmas individualus, skirtinga asmeninė patirtis, skirtingai jaučia, patiria, pažįsta, modeliuoja savo elgesį, tačiau sparčiau ar lėčiau žengia tuo pačiu raidos vystymosi keliu. Ikimokyklinio ugdymo programa orientuota į vaiko poreikių – kurti, žaisti, pažinti, eksperimentuoti, bendrauti – tenkinimą, jų plėtojamą ikimokykliniam amžiaus tarpsniui svarbių gebėjimų nuoseklų ugdymą. Vaikų poreikiai tenkinami per vaiko pasiekimų apraše nurodytų nuostatų ir gebėjimų ugdymą.

Tėvų apsisprendimą leisti vaiką ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą lemia tai, kad vaikams sudaroma galimybė bendrauti su bendraamžiais, ugdomi jų gebėjimai, puoselėjamos intelektualinės, emocinės, fizinės galios, skatinamas vaiko savarankiškumas, iniciatyvumas, kūrybiškumas ir kt., vaikams teikiama logopedo pagalba.

Ši ikimokyklinio ugdymo programa svarbi vaiko socialinei, kultūrinei patirčiai kaupti, ugdymo(-si) netolygumams lyginti, gebėjimams įgyti bei jų sveikatai stiprinti.

Mokytojų pasirengimas. Mokykloje dirba jungtinės ikimokyklinio ugdymo grupės pedagogas, turintis aukštąjį pradinių klasių mokytojo išsilavinimą, vyr. pradinių klasių mokytojo kvalifikaciją, 2015 metais baigęs 90 ECTS kreditų apimties pedagoginės specializacijos modulį „Ikimokyklinis ugdymas“ (neformaliojo švietimo programos kodas 5911430142) ir įgijęs profesines ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo kompetencijas. Pedagogas siekia geros švietimo paslaugų kokybės, nuolat studijuoja naujausius ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą reglamentuojančius dokumentus, kelia pedagoginę kompetenciją, ieško naujovių, įvairių ugdymo formų, metodų, bendradarbiauja su mokyklos pradinio ugdymo bei kitų rajono mokyklų ikimokyklinio/priešmokyklinio ugdymo pedagogais.

Įstaigos savitumas. Kupiškio rajono Šimonių pagrindinė mokykla – šiuolaikinė, atvira pokyčiams ugdymo įstaiga. Čia daug dėmesio skiriama vaikų pilietiškumo, tautiškumo

ugdymui, sveikatingumo, socialinių įgūdžių ugdymo programų įgyvendinimui, puoselėjamos lietuvių tautos tradicijos, papročiai. Mokykloje kuriama aplinka, kuri skatina vaikų saviraišką, aktyvumą, gebėjimą bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais. Mokykla bendradarbiauja su Šimonių bendruomene, seniūnija, biblioteka, kitomis rajono ugdymo įstaigomis, turi savas tradicijas. Tradicijų kūrime dalyvauja visa mokyklos bendruomenė, tėvai. Organizuojami tradiciniai renginiai.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Ištyrus tėvų poreikius, paaiškėjo, kad tėvai nori matyti savo vaikus sveikus, aktyvius, judrius. Dauguma tėvų pritaria mokyklos pasirinktai vaikų ugdymo kryptčiai. Jie pageidauja, kad vaikai įgytų savarankiškumo, pasitikėjimo savimi, atsakomybės, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių, būtų saugūs, aktyvūs, kūrybingi, įgytų žinių ir tinkamai pasiruoštų mokyklai.

Ikimokyklinio ugdymo(si) programa parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ (V., 2014), Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos „Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis“ (V., 2015) bei kvalifikaciniuose seminaruose įgyta patirtimi. Ikimokyklinio ugdymo programa bus tobulinama.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Vaikų ugdymas grindžiamas šiais principais:

Vertybinių nuostatų ugdymo principas. Ugdoma dora, savarankiška, kūrybinga, bendraujanti, bendradarbiaujanti, atsakinga asmenybė.

Humaniškumo principas. Vaikas gerbiamas kaip asmenybė, pripažįstama jo vidinio pasaulio nepriklausomybė ir savarankiškumas, teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį.

Sveikatingumo principas. Sudaroma fiziškai saugi aplinka, ugdoma nuostata laikytis asmens higienos, aktyvios veiklos. Ugdymo turinys orientuotas į vaiko fizinio, psichinio ir socialinio ugdymo darną.

Individualizavimo principas. Ugdymas individualizuojamas pagal kiekvienam vaikui reikalingą kompetenciją, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko asmenybę, jo individualius poreikius, interesus, galimybes, numatant veiklas ir sudarant sąlygas kiekvienam vaikui ugdytis ir tobulėti.

Tautiškumo principas. Ugdymas grindžiamas lietuvių tautos tradicijų, kultūros, papročių integracija į vaiko kasdienį gyvenimą.

Tęstinumo principas. Siekiama, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymosi šeimoje prie ugdymo(si) ikimokyklinio amžiaus vaikų grupėje, vėliau – priešmokyklinio ugdymo vaikų grupėje ir mokykloje.

Dermės principas. Derinami šeimos ir mokyklos interesai, lūkesčiai dėl vaikų pasiekimų.

III SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas: atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsningumais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

Skatinti vaiko norą bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir kitais žmonėmis kartu plėtojant jo emocinę, socialinę bei kultūrinę patirtį.

Saugoti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, padėti adaptuotis naujoje ugdymosi aplinkoje, tenkinti judėjimo, saugumo poreikius, plėtoti saugios ir sveikos gyvensenos įgūdžius.

Suteikti kvalifikuotą pagalbą vaikams su kalbos, komunikacijos sutrikimais.

Skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvumą, kūrybingumą, atskleisti ir ugdyti įvairius vaiko gebėjimus, puoselėti individualybę.

Plėsti vaiko supratimą apie aplinkinį pasaulį, skatinti kuo daugiau sužinoti apie savo gyvenamą vietovę, šalį.

Sudaryti vaikui palankias sąlygas perimti tautos kultūros pagrindus bei išreikšti savo patirtį taikant įvairius meninės raiškos būdus.

Garantuoti vaikui saugius, turiningus, džiugius, žaismingus ir kūrybiškus ikimokyklinius metus, brandinti vaiką mokyklai.

IV SKYRIUS UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Ugdymo turinys. Mokykloje veiks jungtinė ikimokyklinio/priešmokyklinio (3, 4, 5, 6 metų) amžiaus vaikų grupė. Ikimokyklinio ugdymo turinys išdėstytas pagal 18 pasiekimų sričių, kurios atitinka socialinę, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo ir meninę kompetencijas. Į socialinę kompetenciją jungiamos sritys – santykiai su suaugusiais, santykiai su bendraamžiais, savivoka ir savigarba, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, problemų sprendimas, sveikatos saugojimo – kasdieninio gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas,

komunikavimo – sakytinė kalba, rašytinė kalba, pažinimo – aplinkos pažinimas, skaičiavimas ir matavimas, tyrinėjimas, mokėjimas mokytis, iniciatyvumas ir atkaklumas, meninė – meninė raiška, estetinis suvokimas, kūrybiškumas.

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA				
Pasiekimų sritis	Esminės nuostatos	Esminiai gebėjimai	Vaikų veiksenos	
			3–4 metai	5–6 metai
Emocijų suvokimas ir raiška	Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.	Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).	Stebi vaikus, suaugusius ir jausmus išreiškia savo emocijų raiškos žodeliais. Veido mimika, balsu, veiksmais išreiškia linksmą, liūdną, pikta nuotaiką. Pastebi draugo nuotaiką ir pasako, ar jis linksmas, ar rimtas, ar liūdnas. Pasitraukia nuo supykusio bendraamžio. Atpažįsta kitų jausmus ir savaip reaguoja, laukia pagalbos. Pasako, kad jam linksmas, o draugui nelinksmas.	Pasakoja situaciją ir apibūdina savo jausmus situacijos veikėjams. Reiškia jausmus savo šeimos nariams. Tėvams pasakoja apie dienos nuotaikų kaitą. Pastebi nuliūdusį vaiką, paguodžia, dalinasi žaislais, pakviečia žaisti. Praneša, kad liūdinčiam reikia pagalbos. Pasako draugui kodėl pyksta, paklausia draugo kodėl verkia. Žino keletą išeičių iš susidariusios padėties – nepuola muštis.
Savireguliacija ir savikontrolė	Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.	Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Nelaksto be tvarkos, elgiasi ramiai. Pats pasirenka žaislus, susiranda draugų ir žaidžia. Savo audringas emocijas reguliuoja ir išreiškia santūriau. Prašo žaislo ar maisto, o ne atima jį iš kito vaiko. Noriai sėdasi prie stalo atėjus pietų metui. Pasitraukia iš žaidimo, kai negauna norimo žaislo. Pasako, kas vaiką įžeidė ir laukia komentarų. Pargriuvęs bando sulaikyti ašaras, stebėdamas suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Laikosi prašymų, susitarimų, žaidimo taisyklių: priima vaiką į žaidimą, dalinasi žaislais. Priminus ir padedant sutvarko žaislus, su kuriais žaidė.	Taiko įvairius nusiramavimo būdus: vaikšto koridoriuje, piešia, žaidžia vienas, klauso muzikos, varto knygeles, spalvina. Kalbasi su draugu, bando išspręsti konfliktą, siūlo sprendimo variantus arba vengia konflikto ir įskaudintas bendraamžio nueina šalin. Nepasidalinus vaidmenimis žaidime, bando tartis ir rasti sprendimą be auklėtojo pagalbos. Paprašytas tvarko kitų išmėtytus žaislus. Laikosi grupės tvarkos, susitarimo paprašyti draugo, jei nori pažaisiti su jo žaislu. Bando sudrausminti išdykaujančius bendraamžius, primena elgesio taisykles. Pasako auklėtojui apie netinkamą vaikų elgesį. Laikosi susitarimo paprašyti draugo, jei nori pažaisiti su jo žaislu.

Savivoka ir savigarba	Save vertina teigiamai.	Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.	Kalba pirmuoju asmeniu. Pasako savo vardą, kas jis yra berniukas ar mergaitė. Pavadina kūno dalis. Supranta kito žmogaus norus, ketinimus, jausmus. Pasako kaip jaučiasi, ko nori jis pats, ko nori kitas žmogus. Pasakoja tėvams, auklėtojai, ką veikė grupėje. Prašo pažiūrėti jo žaislus, piešinius, ką jis daro. Vertina save.	Parodo save nuotraukose. Apibūdina savo išvaizdą. Nupiešia save. Pasakoja apie šeimą ir draugus, bendruomenę, Tėvynę. Apibūdina save grupėje, šeimoje. Pralinksmina, padeda kitam, atsakingai elgiasi. Vertina save ir savo gebėjimus. Supranta palankumo ar nepalankumo jam ženklus.
Santykiai su suaugusiais	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.	Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.	Atsisveikina su tėvais ir pats eina į grupę, lieka ramus grupėje, žaidžia. Kalbasi su auklėtoju, įsitraukia į auklėtojo pasiūlytą veiklą, daro kartu. Apžiūrinėja, kalbasi su į grupę atėjusiais žmonėmis.	Kalbasi su auklėtoju: rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukia į žaidimą. Mandagiai bendrauja su suaugusiais. Kalbasi su į grupę atėjusiais, svečiais, atsako į jų klausimus, rodo darbelius. Laikosi susitartų taisyklių, prašymų, pasiūlymų. Pasako, kokio elgesio norėtų grupėje. Paaiškina auklėtojui, ko nenori daryti dabar, o ką nori daryti. Paaiškina apie nepažįstamo žmogaus blogus tikslus. Žino kur kreiptis pasiklydus ar nutikus nelaimei.
Santykiai su bendraamžiais	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.	Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta	Stebi ką daro kitas, pakartoja jo veiksmus. Žaidžia bendrus vaidmenų žaidimus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų, derina veiksmus. Kartu žaidžia su vienu draugu (e).	Bendrauja ir bendradarbiauja su vaikais. Kartu fantazuoja, kuria. Keičiasi patirtimi, informacija. Tariasi dėl žaidimų sumanymų ir veiklos, dalijasi žaislais. Pasako, kuris vaikas yra jo draugas, koks elgesys yra tinkamas, o koks – ne. Ieško būdų nesutarimams išspręsti.

		kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.		Užjaučia, padeda, paguodžia. Turi draugą ar kelis.
Problemų sprendimas	Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.	Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.	Imasi sudėtingos veiklos, o nepavykus vėl bando atlikti naudodamas įvairius būdus. Atpažįsta sudėtingą veiklą. Stebi savo veiksmų pasekmes ir prašo pagalbos, neįveikus sudėtingos veiklos.	Kartais pats imasi sudėtingos veiklos. Atpažįsta problemą ar sunkumą. Ieško tinkamų būdų problemai ar sunkumui išspręsti, tariasi su kitais. Bando kelis kartus, nepasisekus prašo draugo, kreipiasi į pedagogą pagalbos.

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA				
Pasiekimų sritis	Esminės nuostatos	Esminiai gebėjimai	Vaikų veiksenos	
			3–4 metai	5–6 metai
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	Noriai ugdosi sveikam kasdieniniam gyvenimui	Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia	Valgo šaukštu, šaukšteliu, šakute, naudodamasis servetėle, beveik nelaistydamas maisto nedideliais gabaliukais. Pasako mėgstamus	Išmano, kuriems patiekalams valgyti skirti įvairūs stalo įrankiai, taisyklingai naudojami peiliu, šakute, šaukštu ir šaukšteliu. Įvardija kelis sveikus maisto produktus. Pasidengia

	reikalingus įgūdžius.	ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	patiekalus. Pats naudojami tualetu, vėliau viską tualete susitvarko pats. Plaunasi rankas prieš valgi, pasinaudojęs tualetu, susitepęs, šluostosi rankšluosčiu. Mėgina apsiauti, apsivilkti, bando sagstyti sagas. Čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną. Sudėlioja žaislus į jiems skirtas vietas. Pats neragauja jokių vaistų, neima degtukų, aštrių, pavojingų daiktų, pasako suaugusiajam.	stalą pietums ir, pavalgius jį sutvarko. Pasako aprangą šiltam ir šaltam metų laikui. Savarankiškai apsirengia, apsiauna. Sudeda žaislus, tvarko savo veiklos vietą. Saugiai elgiasi grupėje, sporto salėje, lauke žaidimų aikštelėje, gatvėje. Pjausto vaisius, daržoves. Kerpa žirklėmis.
Fizinis aktyvumas	Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydami pusiausvyrą, spontaniškai ir tiksliai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.	Stovi ant vienos kojos, šokinėja abiem kojomis, ant vienos kojos, paskui ant kitos, eina pasistiebęs ant pirštų galų, atsistoja ant kulnų. Šoka suglaustomis kojomis, ant vienos kojos pirmyn ir atgal. Nušoka nuo paaukštino. Žaisdamas juda įvairiais būdais, peržengia kliūtį. Atsigulęs ant nugaros „mina dviratį. Lipa laiptais laikydamasis, vėliau nesilaikydami turėklų. Eina plačia ir siaura linija, gimnastikos suoleliu. Ridena, mēto, gauda, spiria kamuolį. Įmeta sagą, kaštoną į dėžutę. Suveria sagas ant siūlo. Atsega ir užsega sagas. Varsto batų raištelius. Sudeda 5-6 kubų bokštą. Įkerpa žirklėmis popieriaus kraštą, kerpa tiesiai, klįjuoja. Lipdo iš plastilino. Braižo, piešia pieštuku, teptuku.	Eina ir atlieka įvairius ėjimo pratimus. Juda greta kito vaiko poroje, ratu, rikiuotėje, sutartinai su kitais vaikais. Bėgioja vingiais, greitai, lėtai. Šokinėja abiem kojomis, per šokdynę, per lanką, per kliūtis, siekiant daikto. Važiuoja dviračiu plačiu ir siauru takeliu, ratu. Laipioja siennele. Spiria kamuolį. Meta ir gauda kamuolį. Žaidžia komandinius žaidimus. Piešia ar rašo laikydami pieštuką taisyklingai. Kerpa įvairias formas taisyklingai naudodamasis žirklėmis, iškirpęs priklijuoja. Ant virvelės veria smulkius daiktus. Riša kilpas, varsto batų raištelius, sega sagas. Lanksto iš popieriaus, įveria siūlą į adatą, dygsniuoja.

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA				
Pasiiekimų sritis	Esminės nuostatos	Esminiai gebėjimai	Vaikų veiksenos	
			3–4 metai	5–6 metai
Sakytinė kalba	Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai ir laisvai išreišdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.	Klausosi žinomų kūrinėlių, aplinkinių pokalbių, pasakojimų, skaitomų tekstų, aiškinasi nesuprastą žodį. Išklauso, supranta ir reaguoja į prašymą, siūlymą, patarimą, draugo kalbą. Natūraliai kalba, pasakoja draugams, žaidžia žodžiais. Sako „ačiū“, „prašau“. Kalba apie supančią aplinką, įvykius, klausinėja, atsako į klausimus. Pasakoja apie dabartinę ir buvusią veiklą, vartoja girdėtus naujus žodžius. Kalba sakiniiais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. Kalba taisyklingos konstrukcijos sakiniiais. Deklamuoja eilėraštukus, užbaigia pasaką.	Klausosi įrašų, įvairaus turinio ir stilių tekstų, susipažįsta su jų įvairove. Atsako į perskaityto teksto klausimus. Paaiškina skaityto kūrinio turinį, įvykių eigą. Natūraliai pasakoja draugams, aiškina, dalinasi įspūdžiais, perduoda informaciją kitiems. Pasakoja apie gamtos reiškinius, fantastinius nuotykius, vartoja naujus žodžius. Kalba įvairiomis temomis, pasakoja taisyklingais sudėtiniais sakiniiais. Žodžiuose nustato pirmą, paskutinį ir vidurinį garsą. Kuria pasakėlę, pokalbį, pasakoja pagal paveikslėlius, komentuoja piešinį, deklamuoja eilėraštį, vaidina.
Rašytinė kalba	Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.	Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.	Varto knygeles, atpažįsta iliustracijose objektus, įvardija. Prašo paskaityti. Vaizduoja, kad skaito, pasakodamas apie iliustracijas. Įsimena parašytą vardą ir jį paskaito. Brauko vertikalius ir horizontalius brūkšnius, apskritas ir tiesias linijas, „karakulius“. Pradeda raidėmis užrašyti savo vardą.	Pažįsta keliolika abėcėlės raidžių. Domisi spausdintais žodžiais, raidėmis, skaitinėja. Pasakoja perskaitytą istoriją, vaizduojant, kad skaito. Sugalvoja pavadinimą nupieštam piešiniui. Kuria knygeles, iliustruoja. Kopijuoja raides ir žodžius ir užrašo juos įvairioje informacijoje, rašo savo vardą ir skaitmenis, piešia apskritimų, trikampių, kvadratų kombinacijas.

PAŽINIMO KOMPETENCIJA				
Pasiiekimų sritis	Esminės nuostatos	Esminiai gebėjimai	Vaikų veiksenos	
			3–4 metai	5–6 metai
Aplinkos pažinimas	Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.	Pavadina sodo, daržo, lauko augalus, gyvūnus, savo kūno dalis, klausinėja kas tai yra. Pasako savo gyvenamosios vietovės objektus, pavadinimą, savo vardą ir pavardę, šeimos narius ir jų vardus. Susiranda savo grupę mokykloje. Džiaugiasi pamatęs savo pažįstamą aplinką (savo namą, grupę). Stebi pasikeitimus aplinkoje, tyrinėja, prižiūrimus naminius augalus ir gyvūnus, klausia ką jie mėgsta. Nusako stebėtų gyvūnų ir augalų požymius. Atpažįsta ir pasako gyvūnų, medžių, gėlių, daržovių, grybų pavadinimus. Pasako metų laikų pavadinimus, jų požymius, šalta ar šilta.	Išvardina naminius ir laukinius gyvūnus, paaiškina jų gyvenimo skirtumus. Pasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms, daržovių, vaisių, uogų naudojimą maistui. Prižiūri kambarinius augalus, stebi daržovių augimą, gamtos reiškinius, orą, metų laikų kaitą. Pasakoja apie savo šeimos buitį, šventes. Įvardija tėvų profesijas, žino savo giminaičius, namų adresą. Žino mokyklos patalpas, savarankiškai nueina į valgyklą, biblioteką, sporto salę, rūbinę. Pasakoja apie savo kaimą, gyvenvietę, įvardija kelis objektus, gatvės pavadinimą. Pasako savo šalies sostinės pavadinimą. Klausinėja apie dangaus kūnus, ieško informacijos. Moka naudotis kai kuriais buities prietaisais. Įvardina darbo įrankius, reikalingus skirtingų profesijų žmonėms. Išvardina keletą profesijų. Išbando bent vieną senovinį darbo įrankį. Palygina seniau ir dabar naudojamų darbo įrankių pranašumą. Žino tradicines šventes, noriai joms ruošiasi. Dalyvauja aplinkos puošimo darbuose. Žino, kaip elgtis gamtoje. Iš buities atliekų daro įvairius darbelius.
Skaičiavimas ir matavimas	Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.	Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas.	Pasako, kiek turi metukų. Paima arba parodo mažai ir daug daiktų. Skaičiuoja daiktus, lygina 1-3 daiktų grupes. Surikiuoja žaislus į eilę. Kaladėlių krūvelėje randa tos pačios spalvos, formos ar dydžio detalę. Pastato bokštą iš skirtingo dydžio	Skaičiuoja įvairius daiktus iki 10, lygina daiktų kiekį, jį pažymi skaičiumi. Palygina dvi daiktų grupes. Pratęsia garsų, dydžių, formų, spalvų sekas 2-3 pasikartojančiais elementais. Atsako į klausimus kelintas. Nuspalvina trikampius viena, o stačiakampius – kita spalva. Parodo skritulio ir rutulio, kvadrato ir kubo formas

		Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.	kaladėlių. Vartoja žodžius skirtus daiktų palyginimui, skaičiuotėse – kelintinius skaitvardžius. Atrenka skritulio, kvadrato formos daiktus, surūšiuoja pagal spalvas, dydį. Palygina daiktų ilgį, storį, aukštį, masę, apibūdina dydžių skirtumus. Parodo kairę ir dešinę puses, kūno nugarą ir priekį. Juda nurodyta kryptimi. Pagal savo veiksenas pasako paros laiką, pagal pasikeitimus gamtoje pasako metų laikų tėkmę, kaitą.	daiktus. Atrenka geometrines figūras pagal dydį, formą, spalvą, kuria ornamentus, aplikacijas. Surikiuoja vaikus nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. Lygina remdamasis konkrečiais daiktais, vartoja daiktų dydžių skirtumus apibūdinančius žodžius. Matuoja pėda, sprindžiu, įvairaus dydžio indais – trečiu daiktu. Piešia eilutėje elementus iš kairės į dešinę. Juda nurodyta kryptimi. Keičia judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolius. Pasako daiktų vietą paveikslėlyje. Pasakodamas, ką veikė vakar kalba būtuojų laiku, o ką veiks rytoj – būsimuoju laiku. Apibūdina sąvokas šiandien, vakar, rytoj. Žino savaitės trukmę, jos dienų seką. Apibūdina metų laikus pagal pokyčius gamtoje, atliekamus darbus. Pasako, ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę, metus.
Iniciatyvumas ir atkaklumas	Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.	Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.	Pasirenka veiklą ir ją plėtoja vienas ar su draugais. Įsitraukia į pedagogo pasiūlytą veiklą ir noriai dalyvauja. Randa išeitį susidūrus su kliūtimi, siekia savarankiškumo. Reiškia savo norus.	Žaidžia ilgą laiką truncančius kūrybinius žaidimus. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą plėtoja savarankiškai, išradingai ir pakviečia suaugusįjį įsitraukti į jo veiklą. Bando įveikti kliūtis pats, nepavykus kreipiasi į draugus, po to į pedagogą.
Tyrinėjimas	Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi,	Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo	Dėlioja, apžiūrinėja, tvarko, skaičiuoja daiktus, žaislus. Tinkamai elgiasi su nežinoma medžiaga, daiktu. Aiškinasi kas tai, kaip veikia. Žaidimui	Samprotauja apie daiktų naudojimą, bando paaiškinti daiktų savybes, tinkamumą naudojimui. Stebi ir komentuoja reiškinius, vykstančius gamtoje ir aplinkoje. Domisi

	bando, samprotauja.	tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	pasirenka įvairius daiktus ir išradingai juos panaudoja, išbando.	gamtos reiškinius, prietaisų veikimu ir kt., aktyviai klausinėja. Stebėdamas aplinką, atpažįsta akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus, juos aptaria. Stebi bandymus su medžiagomis ir patys bando. Stebimo objekto pasikeitimus fiksuoja lentelėje. Su nežinomais daiktais, medžiagomis elgiasi atsargiai. Aptaria atrastus dalykus.
Mokėjimas mokytis	Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.	Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprendamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.	Mokosi žaisdamas, išbandydamas žaislus, įtraukia į žaidimą kitus. Pasako, ko nori išmokti. Klausinėja, veikia, stebi, žaidžia siužetus su žaislais. Rodo, pasako, ką veikė, padarė, išmoko, džiaugiasi.	Pasako, ko nemoka, ką nori išmokti, ką darys, kad išmoktų. Įsitraukia į mokymąsi žaisdami, konstruodami, atlikdami įvairias veiklas. Savarankiškai ieško atsakymų į jam rūpimus klausimus, kreipiasi į suaugusius, kai pats negali surasti. Pasakoja ką padarė ir ką darys toliau, ką jau išmoko ir kaip mokysis toliau.

MENINĖ KOMPETENCIJA				
Pasiekimų sritis	Esminės nuostatos	Esminiai gebėjimai	Vaikų veiksenos	
			3–4 metai	5–6 metai
Meninė raiška	Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti	Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas,	Klausosi vaikiškų dainelių, ploja, trepsi, šypsosi. Dainuoja trumpas, nesudėtingas dainas, imituoja jas kūno judesiais. Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, eina ratelius. Apžiūri instrumentus ir ritmiškai groja	Klausosi vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų. Tyrinėja kuo jie skiriasi ar panašūs. Įvardija kūrinio nuotaiką. Atpažįsta kai kuriuos muzikos instrumentus. Dainuoja išraiškingai. Įvairiais ritminiais vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms. Kuria

	meninėje veikloje.	šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.	su ritminiais muzikos instrumentais. Kuria savo sugalvotus žodžius, garsus, improvizuoja ritminiais muzikos instrumentais. Atlieka įvairius judesius, vaizduodamas gyvūną, augalą, žaidžia vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus. Šoka pakartodamas dviejų-trijų, trijų-keturių judesių seką (eina, pritupia, pasisuka ir kt.) Žaisdamas su žaislais atlieka įvairius judesius, veiksmus, kalbasi su jais, kuria dialogą tarp veikėjų, parenka drabužius, reikmenis, atlieka veikėjų judesius. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais – siužeto elementus. Piešia įvairias linijas, naudoja įvairių linijų derinius, geometrines figūras, parenka spalvas pagal išankstinį sumanymą. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Išbando dailės medžiagas ir priemones atspausdindamas spalvų, linijų, formų įvairovę, mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.	ritmus ir melodijas ketureiliams. Šoka sukamuosius judesius ratelyje, sudėtingesnius ratelius, kuria penkių-šešių, septynių-aštuonių judesių seką. Vaidindamas vaizduoja veikėjo judesius, keičia balso intonaciją, susikuria aplinką, drabužius, išreiškia savo jausmus, atskleidžia emocines būsenas pagal girdėtą pasaką. Dailės darbeliais pasakoja realias ir fantastines istorijas, kuria bendrus dailės darbus. Eksperimentuoja ir kuria naudodamas sudėtingesnes technikas, piešinius papildydamas gamtine medžiaga, popieriaus lankstiniais. Tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja su kompiuteriniu piešimu.
Estetinis suvokimas	Domisi, gėrasi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.	Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno	Klausosi nuotaikingų muzikos kūrinių, lėlių teatro spektaklių įrašų, stebi šokius, žiūri dramos vaidinimus ir atitinkamai reaguoja, atpažįsta. Dalyvauja meninėje veikloje, džiaugiasi. Skirtingai išreiškia savo emocijas žiūrinėdamas piešinius, spalvingas knygelių iliustracijas, stebėdamas meno kūrinius, aplinką.	Patikusius muzikos kūrinius prašo pakartoti. Užsiima patikusia menine veikla. Gėrasi spalvomis, gamtos garsais. Apibūdina spektaklio, pasakos veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus. Džiaugiasi papuošta aplinka, gėrasi vaikų meninės kūrybos parodėlėmis. Pasakoja savo įspūdžius po koncerto, spektaklio, šventės, apie savo pasirodymus meninėje veikloje. Pasako savo

		estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.	Pasako, savo nuomonę apie patikusį meno kūrinį, dainelę ir kodėl patiko.	nuomonę. Gerai vaidina, deklamuoja, dainuoja, piešia. Grožisi savo piešiniais.
Kūrybiškumas	Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.	Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.	Domisi naujais, nežinomais dalykais, išbando, tyrinėja aplinką. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus veiksmus to gyvūno ar daikto apie kurį sužinojo. Žaidimuose realybę paverčia nauja tikrove. Pasitelkdamas vaizduotę fantazuoja, kuria. Sugalvoja naujų idėjų, skirtingai veikia.	Klausinėja, galvoja, domisi apie nežinomus sudėtingus dalykus. Naudojasi internetu, knygomis, klausia suaugusiųjų, plečia savo akiratį. Kūrybiškai naudoja įprastus objektus savo veiklai; keičia, pertvarko. Dalijasi įspūdžiais apie sukurtą naują kūrinį. Turi idėjų ir ieško būdų kaip jas įgyvendinti, siekia savito rezultato.

Metodai. Ikimokyklinio ugdymo programos įgyvendinimui naudojami šie metodai: tyrinėjimai, nesudėtingi eksperimentai, stebėjimai, pasivaikščiojimai, išvykos, ekskursijos, pokalbiai, diskusijos, pasakojimai, susitikimai, žaidimai, pramogos, šventės, inscenizavimas, grupiniai ir individualūs darbai, projektiniai darbai.

Priemonės. Naudojamos priemonės aplinkos pažinimui, tyrinėjimui: gaublys, žemėlapiai, planai, įvairios enciklopedijos, gyvūnų ir augalų nuotraukos, žmonių buities, profesijų, bendruomenės gyvenimo vaizdai, atributai, simboliai, įvairi gamtinė medžiaga, didinamieji stiklai, veidrodėliai, kompasas, termometras, piltuvėliai, puodeliai su padalomis, kempinės, kamščiai, viela, virvelės darbeliams ir eksperimentams, skaičių kortelės, trafaretai, skaičiuojamieji pagaliukai, metras, liniuotė, skirtingų dydžių ir spalvų sagos ir kt.

Priemonės klausymui, skaitymui, meninei raiškai, kalbai ugdyti: įvairūs žaidimai – loto, pasakų, vaikiškų dainelių, liaudies muzikos įrašai, vaikiški žurnalai, savo kūrybos knygelės, vaikiškos enciklopedijos, fotoalbumai, pasakų ir poezijos knygelės, paukščių ir kitų gamtos garsų įrašai, paveikslai ir kt.

Priemonės meninei raiškai: įvairūs dažai, pieštukai, flomasteriai, kreidelės, spaudukai, akmenukai, įvairūs siūlai, spalvotas ir baltas popierius, laikraščiai, žurnalai, gamtinė medžiaga – rankų darbeliams, teptukai, žirkklės, buitinės antrinės žaliavos, plastilinas, modelinas, magnetofonas, barškučiai, muzikos instrumentai, savos gamybos instrumentai.

Priemonės fiziniam aktyvumui ugdyti: kamuoliai, kėgliai, virvutės, šokdynės, lankai, sienelė, čiužiniai ir kt.

Bendravimui, žaidimui: stalo žaidimai, žaislai, knygelės ir kt.

Universalių žaidimų priemonės: mozaikos, žaidimai su kauliukais, šaškės, domino, loto, techniniai žaidimai, medinė, plastmasinė statybinė medžiaga, lėlės ir kiti žaislai.

V SKYRIUS

UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vertinimo sampratos pamatas – atskleisti, ką vaikas žino ir gali, kokie jo pasiekimai. Nuolat stebint vaiką, stengiamasi išsiaiškinti, ką jis labiausiai mėgsta veikti, kokius žaidžiamuosius žaidimus, kas jam kelia baimę, kas nepatinka, kokia dažniausia būna jo nuotaika, kaip jis bendrauja su suaugusiais, kaip reiškia džiaugsmą ar pyktį, kas būdinga jo raidai ir aplinkos pažinimo būdui, kokie jo pomėgiai, poreikiai, elgesio ypatumai, ar jis moka klausytis, ar girdi, kas jam sakoma.

Vertinimo paskirtis yra ta, jog atsiranda galimybė sekti vaiko pasiekimus: sudaromos sąlygos, kad ugdymo programa atitiktų jo poreikius ir garantuotų, kad kiekvieną vaiką lydėtų sėkmė. Be to, vertinant išryškėja, kuriems vaikams gali prireikti individualios ar papildomos pagalbos.

Vaikų pasiekimų lygį bei išsivystymą vertiname kasmet, mokslo metų pradžioje ir pabaigoje, kad būtų galima tinkamai planuoti, koreguoti mokslo metų veiklą. Pirminio vaikų pasiekimų vertinimo tikslas – atsižvelgiant į realius vaiko gebėjimus bei patirtį numatyti jo tolesnio ugdymo(si) gaires, sudaryti individualią programą, koreguoti ugdymo procesą. Pakartotinio vertinimo tikslas – nustatyti individualią kiekvieno vaiko pažangą, įžvelgti vaiko ugdymosi pokyčius ir informuoti apie tai tėvus.

Vertinimą vykdo grupės pedagogė, logopedė, tėvai, mokyklos vadovai. Vaikas taip pat yra aktyvus pasiekimų vertinimo dalyvis: vaikui suprantama forma apibūdinamas pasiekimų vertinimo tikslas, įsiklausoma į jo nuomonę dėl vertinimo būdų, procedūrų, su vaiku aptariami jo pasiekimai, būtinai pabrėžiant sėkmę.

Vaikų pasiekimai vertinami 2 kartus: spalio ir kovo mėnesiais, taikant šiuos metodus: stebėjimą, jų veiklos analizę, pokalbius, tyrimus.

Vaiko individualūs pasiekimai fiksuojami ir kaupiami „Vaiko aplankė“. Šis aplankas – tai vaiko darbelių, atliktų pratybų, užduočių rinkinys, vaiko pasakojimai, samprotavimai, žodinė kūryba, išsakytos idėjos, vaiko rašytinės kalbos pavyzdžiai, įvairios vaiko veiklos stebėjimo užrašai, pedagogo refleksija apie vaiko pasiekimų lygį, daromą pažangą ir ugdymo perspektyvą. Apibendrinta informacija pateikiama tėvams, aptariama mokytojų tarybos posėdyje, parengiamas vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimo aprašas. Jame apibūdinami vaiko ugdymosi ypatumai, įvairių pasiekimų lygis. Vertinimo rezultatai panaudojami planuojant ugdymo procesą, siekiant įgyvendinti įstaigos ugdymo tikslus ir uždavinius, tobulinant pedagogo kompetenciją.

Vertinant vaiko pasiekimus laikomasi vertinimo ir jų pateikimo etikos reikalavimų, užtikrinamas jų laikymo saugumas. Informacija apie vaiko individualius pasiekimus neviešinama. Ikimokyklinio amžiaus vaikams vertinimui naudojamas pasiekimų aprašas.

Vertindamas vaiko pažangą ir pasiekimus, pedagogas gali įvertinti ir savo darbą, labiau susitelkti ties vaiko privalumais, daugiau dėmesio skirti ne vertinimui, o darbo analizei, pirmuosius darbus palyginti su ankstesniais pasiekimais, kelti skirtingus reikalavimus vaikams, kurie išsiskiria iš kitų, skatinant juos siekti daugiau. Viso vertinimo paskirtis – padėti vaikui tobulėti.

Vaiko pasiekimai yra tiesiogiai susiję su ugdymo programos ir jos įgyvendinimo kokybe. Vaiko galimybes atitinkantis nuolatinis vaiko pasiekimų augimas rodo įstaigos ugdymo kultūros kokybę bei įstaigos pasirengimą įgyvendinti ugdymo tikslus ir uždavinius.

LITERATŪRA

Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. V., 2014.

Išimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. V., 2015.
